

Xəənçe ts'a qalya'ana

Şikilybı ts'its'a'una:
N. Evdokimov

©IBT Moscow 2021

Xəənçe ts'a qalya'ana

İn İlyas peyğambarne hək'eedın kitab vodun. İlyas peyğambar geer yik'nana qı'dəyq'ənnə peyğambar ıxha. Mang'vee paççaahaşe hav'una bınah manbışde aq'val avqaaqa vuxha. Allahne doyuə İlyas peyğambaree geed ç'ak'ın möcüzabı hagva ıxha. Mang'une gahıl Allahne yəqqı'lqa siviək'alanbı geəbbı vuxha. Şasqa həməxüdüd qöö, İlyas peyğambarne vuk'lelqa qadıynbı şosud qətqəs ikkiykanasın.

İlyas peyğambarne gahıl İzrailynaiy Yahudayna paççahiyvalla

Axav İzrailyna paççaah eyxhe

Yahudayne paççahee Asee paççaahiyvalla haa'ane xhebts'ale molyud'esde (38) sen, Omriyna dix Axav İzrailyna paççaah eyxhe. Mang'vee Samariya eyhene şaharee g'ayiq'ölle (22) senna paççaahiyvalla haa'a. Omriyne dix Axavee, cule ögiyl vuxhaynbışde gırgıne paççaahaşile geeb Rəbbine ulesqa yugba qıdyaaesda iş haa'a vuxha.

Nevatne duxayne Yarovamne bınahbışee axuy k'ıldanan xhinne, ooğançe Sidonaaşine paççaahna Etba'alına yiş İzevel hee'e. Qiyğale xhineeyid horbışikane allahıs Ba'alıs ı'bəədat ha'a giyğal. Mang'vee Samariyel Ba'alın xav alya'a. Caayid q'urbanbı allya'an cigad ha'a. Qiyğale xhineyib Aşerayna¹ byuty ha'a. Mang'vee Rəbbis İzrailyne Allahıs cule ögiyl vuxhayne gırgıne İzrailyne paççaahaşile geeb qəl huvu.

1 Aşera: mana Kana'anee şagavna allah yixha. Sabara afsanabışee Aşera Ba'alna xhunaşşeva, mana gırgıne allahaaşınar yed yixhava oyk'an.

İlyas peyğambaree guraxbı ixhesva eyhe

Gileadne Tişbeençene İlyasee paççah Axavık'le eyhen:

– Zı ı'bəədat ha'ane İzrailyne Allahılqa vorne Rəbbilqa k'in ixhen, zı ittevhu ögiyle qööne senbişee çiyiy gyoğiy ixhes deş.

Rəbbin cuvab mang'ulqaniy vod:

– İnençe hixu, şargne suralqa hooru. İordanne damayne şargilyne Kerit eyhene aragısne dyugulyxhe. Xhyan ğu mane arageençe ulyoğas, vasın oxhanasın karıd Zı qənaaşik'le alleva uvhu.

Mang'vee Rəbbee uvhuynçil k'ırı gyaqqı, İordanne damayne şargilyne Kerit eyhene aragısqa qarı ma'arır axvana. Qənaaş miç'eed-exhal mang'us çuruyiy gıney adayle, xhyanıd mang'vee arageençeni y ulyoğan. Sabara gahılee ölkee gyoğiybı gyudyoğava arag qooqqana.

Adamiy qik'une zəiyfee İlyası otxhuniy hele

Rəbbin cuvab İlyasılqaniy vod:

– Oza qıxha Sidonne Sarfat eyhene şahareeqa hak'ne. Maayir axve. Maane adamiy qik'une sa zəiyfayk'le Zı vasın otxhuniy alleva uvhu.

Mana oza qıxha Sarfateeqa ayk'an. Mana şaharne akkabışısqa qarı hıxrxılıymee, mang'uk'le maa'ar osbı sa'ana adamiy qik'una sa zəiyfa g'eece. Mang'vee məng'ılqa onu'u eyhen:

– Hucoone ixhes, yiğne k'olee zas ulyoğasın sık'ının xhyan alle.

Mana xhinelqava yı'qqəmee, mang'vee meed onu'u eyhen:

– Hucoone ixhes, zas oxhanasın sa ghaledın gıneyıd alle.

Zəiyfee eyhen:

– Rəbbilqa, yiğne Allahılqa k'ın ixhen, zaqa gıney deşin, şaqa kupune xhanel sa xhaxheedın urva vod, sa t'yank'ıb q'ışına. Zı həşde sık'ının osbı s'ı, ark'ın zasınıy duxaysın otxhuniy ha'as. Mançile ğayrı şaqa oxhanasın karıd deşin, şınab hapt'asınbı.

İlyasee məng'ı'k'le eyhen:

– Qimeeq'ən, xaaqa ark'ın ğu eyhen xhinne he'e. Saccu

vaqa vodunçike ts'eppa zas sa k'inna kokay hav'u able, qiyğad vasınıy duxaysın oxhanasın kar he'e. İnəxüd Rəbbe, İzrailyne Allahee eyhe: «Zı, Rəbbe ç'iyeyne aq'valqa gyoğiy g'axilesde yiğılqamee kupeedın urvad, g'abeedın q'ışid g'att'as deş».

Zəiyfee ark'ın İlyasee uvhuyn xhinne ha'a. Məxüd məng'ı'qad, cene xizanıqad, İlyasıqad yiğisiysın otxhanan kar eyxhen. Rəbbe İlyasık'le uvhuyn xhinne kupeedın urvad, g'abeedın q'ışid g'aat'a deş.

İlyasee zəiyfayna dix üç'ür qa'a

Sabara gah ılğevç'uyle qiyğa, xaana iyessiy yeexhene mane zəiyfayna dix ık'iyk'ar. Mang'un ık'ar atk'iniylette yı'q' qexhe, nafas haxıles dəxi' mana qek'ana. Zəiyfee İlyasık'le eyhen:

– Allahna insan, zı vak hucoone hı'ı? Nya'a, ğu yizda dix gikasne, yizda bınah yik'el qavalya'asne arı?

İlyasee məng'ı'k'le eyhen:

– Yiğna dix zasqa qale.

Uşax zəiyfayne xhilibişeençe alyaat'u, vuc axvane oone gozeeqa qıkkı, cune tyuleeqa giyxhe. Mang'vee Rəbbilqa onu'u eyhen:

– Ya Rəbbim Allah, nya'a zı axvane zəiyfayna dix gik'u, Ğu məng'ı'k məxdın divan qaqqı?

Qiyğa mana uşaxıl oo xhebne yəqqees g'alirxhu

Rəbbilqa ona'a:

– Yızda Rəbb Allah, zı Vake heqqa, hasre mane uşaxın rı'h caneeqa sak'lecn!

Rəbbik'le İlyasee ona'a g'iyxhen, uşaxın rı'h caneeqa satk'ıl, mana üç'ür qexhe. İlyasee uşax oone cune gozeençe alyaat'u, avqa yedisqa qadı eyhen:

– İleekende, yığna dix üç'ürra vor.

Zəiyfee İlyasık'le eyhen:

– Həşde ats'axhxhayn ğu hək'erar Allahna insan ıxhay, ğu uvhuyn Rəbbin cuvabıd qotkuyn ıxhay!

İlyas İzrailyqa siyk'al

Ooğançe xilece gahbı ılğeç'uyle qiyğa, g'uraxbı gyatk'uyne xhebıd'esde sen, Rəbbe İlyasık'le inəxdun cuvab eyhe:

– İzrailyne paççahısqa, Axavısqa hak'ne, mang'uk'le ğu g'acecen. Manke Zınad ç'iyelqa gyoğiy g'axıles.

İlyasır hayk'anna Axavık'le vuc g'acesde cigeeqa.

Mane gahıl Samariyeyl it'umın mısvalyby eyxhe. Axavee Avdiy qoyt'al. Mana imaaratee işbı bit'al ha'anbışda xərnaniy vor. (Avdee Rəbbin do axtıdaniy aqqaqqa. Axavne xhunaşşee, İzevelee Rəbbin peyğambarar gyapxı-gyabat'ane gahıl Avdee vəş peyğambar hixva'ana. Manbı quvku q'öne mağaree xhots'al-xhots'alyna dyugul haa'a. Oxhanasın karıd, ulyoğasın xhyanıd manbışis adayle ıxha.)

Axavee Avdiyk'le eyhen:

– Ölkeene ğırgıne xhyan ı'lqəəne cigabışisqayiy damabışisqa hak'ne. Mançeğana şak'le sayıb ok' iveeke, yişin balkanar, g'atirer gyatt'as gidyadak'va.

Manbışe co alycaxvasva eyhen cıgabı cone əree bit'al

haa'a, nena nyaqayıy ı'qqəsva. Axav sa suralqa, Avdiyir manisa suralqa ayk'an.

Avdiys yəqqə İlyas qızaxxa. Mang'uk'le İlyas qıvats'ı, aq'vakkena mang'une ögiyl gizerçu eyhen:

– Yızda xərna İlyas, ina ğune?

İlyasee eyhen:

– Zı vorna. Hak'ne yiğne xəring'uk'le eyhe, İlyas inyaa vor.

Mang'vee eyhen:

– Zı nena bınahne hav'u, ğu yiğna g'ul gik'as Axavne xıleqa qele? Yiğne Allahılqa vorne Rəbbilqa k'ın ixhen, yızde xəring'vee ğu t'abal ha'asva insan g'ixdevuyın milletiy ölka axu deş. «Mana inyaa deşdava» uvhuyne milletınbışısqayıy ölkaynbışısqa mang'vee k'ın g'assaras alıkkı, ğu maa'ar t'abal hı'ı ivdeykınava. Həşde ğu eyhen: «Hooru yiğne xəring'uk'le İlyas inyaa vorva eyhe». Zı vasse ark'ınmee, sayir Rəbbine Rı'hı'n ğu zak'le dyats'anecar cigeeqa qıkkeka. Zınar hark'ın Axavık'le uvheene, mang'vee ğu t'abal ha'asda. Ğu ivdekımee, mang'vee zı gik'as.

Avdiyee meed eyhen:

– Yiğne g'ulee, zımee, k'ırranang'acadniy Rəbbin do axtıda aqqaqqan. Nya'a, İzevelee Rəbbin peyğambarar

gyapxı-gyabat'amee, zı hı'iyıbı vas, yizde xəring'us, meıbıñşe yuşan hı'ı dıñdiy? Zı manke Rəbbına vəş peyğambar xhots'al-xhots'alyna mağarabışee dyugul hav'u, manbışis oxhanasın kariy xhyan huvu. Ğu həşde eyhen: «Hooru, yiğne xəring'uk'le eyhe, İlyas inyaa vor». Nya'a, mang'vee zı gik'asda!

İlyasee eyhen:

– Zı ı'bədat ha'ane Xəybışde Xəring'ulqan Rəbbilqan k'in ixhen, Axavık'le g'iyna zı g'acesda.

İlyasiy Ba'alın horbışıkan peyğambarar

Avdiy Axavısqa hark'ın mang'us gırgın yuşan ha'an. Man g'ayxhı, Axav hayk'anna İlyasne ögeeqa. Axavısqa İlyas qızaxxımee, mang'vee eyhen:

– Ğune vor İzrailıyqa in yiğbı allı'ına?

İlyasee eyhen:

– Man zı deş, ğunayiy yiğne dekkıne nasilen İzraililqa mana ver ooxu. Şu Rəbbin əmırbı hidi'ı, Ba'alne byutbışıqa qihna apk'ın. Həşde yiğın insanar g'axuvle, gırgın İzrailıybı zasqa Karmel eyhene suvalqa see'ecen. Cokasana sacıgee

İzevelin g'ık otxhanna yoq'ud vəşşe xhots'al (450) Ba'alna, yoq'ud vəşır (400) Aşerayn horbışıkan peyğambar inyaqa qoot'le.

Axavee gırgın İzrailıybiy man peyğambarar Karmelyne suvalqa saa'a. İlyas milletisqa qığeç'u eyhen:

– Şu nimeena gahnane q'öbvalla haa'as? Rəbb vuşda Allahxee, mang'uqab qihna hudoora! De'eş, şu Ba'alva eyheexhe, manke mang'uqab qihna hudoora!

Milletın nıq' qığavhu deş. Manke İlyasee milletık'le eyhen:

– Rəbbine peyğambaraaşına saccu zı axu, Ba'alıqamee yoq'ud vəşşe xhots'al (450) peyğambar vor. Həşde şasqa q'öble boğa able. Havaasre mane q'öne boğayna sa manbışe cos g'əvxü gyuvk'ecen. Qiyğab sansanna qav'u, çike ıxhayn sanbı osbışılqa gik'necen. Saccu mançik ts'a hılymaqacen. Zınab manasa boğa gyuvk'u, sansanna qav'u çike ıxhayn sanbı osbışılqa gik'anas. Ts'ayıd halyaqqas deş. Manke şu vuşde allahılqa on ha'as, zınad yizde Rəbbılqa. Şavaa on hı'iyng'ayiy ts'a g'axuvu, mang'una Allah hək'ena vor.

Milletıncad «Ğu geed yugda uvhuva» alidghınıy qele.

İlyasee Ba'alne peyğambaraaşik'le eyhen:

– Şu xəppabı vuxhal-alla, ts'eppa şu şosda sa boğa g'əvxü gyuvk'e. Qiyğad vuşde allahlıqqa on he'e. Saccu şucad mançik ts'a qımaqqa.

Manbışe cos huvuna boğa qabı gyook'ana. Mançile qiyğad miç'eediyle yı'qı'hı'lqamee Ba'alılqqa «Ba'al, şas alidghınıy qeleval!» on hı'ı. Alidghınıy qelenar, nıq' qığayhenar manbışis eyxhe deş. Manbımee cos hı'iyne q'urbanbı allya'ane cigaysne g'ook'al-ulyook'al vuxha.

Yı'qı'hı'l İlyasee manbı matsxar hav'u eyhen:

– Sik'ıldad ç'ak'ın ts'irbı he'e! Nya'a, mana allah dışde vor! Sayır fikrele ark'ın, vuk'ul alivku, g'eline yəqqı's hark'ın eyxhe! Şavuk'lene ats'a, nik'eeqacarme ark'ın, muğur qa'asme ikkan?

Manbışe sık'ıldad it'umun ts'irbı ha'a, cone ədatbışis sik'l g'ılncbışika, vukbışika cok cigabı ha'a, eb ablyaa'a vuxha.

Yı'qı'hı'le exhaliyna q'urban ablyaa'asmee, manbı g'ook'al-ulyook'al ts'irbı he'eeyid, manbışis alidghınıy qelenar, nıq' qığayhenar, manbışil k'ırı iliyxhenar eyxhe deş.

Manke İlyasee milletük'lecad eyhen:

– Zasqana qeepxhe.

Gırgın millet mang'usqa sadımee, mang'vee hı'ğətkırıyn Rəbbis q'urbanbı alyaa'an ciga qa'an. İlyasee Yaaq'ubne dixbışde nasılbışis sik'ı yits'ıq'öble (12) g'aye alyabat'a. (Rəbbeeyid mane Yaaq'ubık'le «yiğın do İzrail ixhesva» uvhu.) Mane g'ayebışike İlyasee Rəbbisva q'urbanbı allya'an ciga alya'a. Mane q'urbanbı allya'ane cigayne hiqiy-allab yits'ixhvalle (15) xhinnen litra aqqasdameena g'uyu ilyviyk'ar. Mançile qiyğa mang'vee osbı giyk'an, boğa sansanna qav'u mançin çuru osbışılqa giyxhe. Qiyğa İlyasee eyhen:

– Yoq'ulle xədin parç xhinen gyatsts'ı'ı gyooxhan haa'asde q'urbanılqaiy osbışılqa haç'e'e.

Qiyğa mang'vee manbışik'le «Q'öd'esiy xhebıd'es məxüd he'eva» eyhe. Manbışed ha'an. Maqa k'i'iyne xhinen q'urbanbı allya'ane cigayne hiqiy-alla alipk'ırna g'uyu ghalılqamee gyavts'aa'ana. Yı'q'ı'hin kar otxhunne xhebne sə'ətile, İlyas peyğambar ögiylqa qığeç'u eyhen:

– Rəbb, Ğu İbrahimee, I'saq'ee, İzrailee ı'bəədat hı'ına Allah vorna! Hasre g'iyna İzrailee Allah Ğuva, zınar Yiğna g'ulva, in gırgınıd zı Yiğne cuvabıka ha'ava ats'axhecen! Ya Rəbb, hucoone ixhes, zas alidghınıy qele! Hasre ine xalq'ik'le Ğu Rəbb Allah ıxhay ats'axhecen! Manke, Ğu manbışın yik'ıbı Valqa sak'alas!

Man uvhu ç'əvxhameecad, Rəbbe ts'a g'ixele, gyooxhan haa'ane q'urbanın çurud, osbıd, çik avudun g'ayebıd, nyaq'vub, hiqiy-alla alipk'ırne g'uyeedın xhyanıd mane ts'ayin höğən. Milletik'le man gacu, aq'vakkena hı'ğətkır eyhen:

– Rəbb saccu Allah vorna! Rəbb saccu Allah vorna!

İlyasee manbışik'le eyhen:

– Ba'alın peyğambarar avqe, manbışda sacar hixvas hımaysar.

Manbışe manbı avqumee, İlyaseeyib Qişon eyhene aragısqa quvku gyabat'anbı.

G'urax ç'əvexhen

İlyasee Axavık'le eyhen:

– It'umne gyoğiyın sesid qöö, mançil-alla hoora otxhun-ulyoğe.

Axav ayk'anna otxhun-ulyoğas. İlyasır Karmelyne suvayne q'omaqa ilqeç'e. Mana maa q'aratsabışilqa gyu'ur, vuk'ulyub g'elybışisqa giviyxhe. Qiyğa cune nukarık'le eyhen:

– Həşde hark'ın yugra deryahne suralqa ilekke.

Nukar hark'ın ilyakkı eyhen:

– Vuççud deşod.

Məxür İlyasee mana yighne yəqqees ilyakkas g'ixele. Yighır'es hark'ınmee nukaree eyhen:

– Haaşe deryaheençe xhaxheeqa ooharasda sa k'ınna buludıb ı'lqəə.

İlyasee eyhen:

– Hark'ın Axavık'le eyhe, gyooğeeqa gixhasse balkanık daşk'a qı'ı giç'ecen. Deşxheene, əlyhəəs əxəs deş.

Mane gahıl xəəqə k'arın buludıbı sadayle, mıts qavayle, it'umın gyoğiy gyoğa giyğal. Axavır daşk'eeqa gyu'ur İzre'el eyhene şahareeqa ayk'an. İlyasıs Rəbbina guc qavayle, mang'vee cun p'laş yı'q'eeqa ayt'ıl Axavile ögiyl İzre'eleeqa i'kkecesdemeene cigeeqa g'adayxvanna.

İlyas İzevelike hexvana

Axavee İlyasee h'iyn gırgın işbıd, Ba'alın peyğambarar g'ılincike alğav'u gyapt'ıyid cune xhunaşşeyş İzevelis yuşan ha'an. İzevelee İlyasısqı ina xabar ana insan g'ıxele:

– G'iyqa ine gahıs zı valqa ğu peyğambaraaşılqa ablyav'una ver idyooxeene, hasre allahaaşē mançileb pisda zalqa ver ooxecen.

İlyasık'le man g'ayxhı qəyq'ənna. Mang'vee can g'attixhan ha'asva Yahudeene Beer-Şeveeqa hexva. Cuna nukar maa'ar g'alerçu, vuc sahreeqa ayk'an. Mang'vee sahree sa yiğna yəq apk'iniyle qiyğa, sa xhırsne yivek avur gyu'ur cus qik'uy heqqa:

– Ya Rəbb, ç'əv, həşde yızın can alişşe. Zı yizde dekkaaşile yugna deş vor.

Mana xhırsne yivene avur nik'eeqa ayk'an. Mane gahıl sayangada mang'uk sa malaaik set'u eyhen:

– Oza qıxha, kar oxhne.

Mana oza qıxha hiqiy-alla ilyakkımee, g'ecen, cune vuk'lene k'ane ç'əra qav'una kokayiy sa parç xhinenıd. Mana kar otxhun, xhyan ulyodğu, meer nik'eeqa ayk'an.

Rəbbin malaaik q'öd'es maqa satk'ıl mang'uk set'u

eyhen:

– Ğu geeb xiliyna yəq əlyhəəs, mançil-alla oza qıxha kar oxhne.

Mana oza qıxha karıd oyxhanan, xhyanıd ulyoğan. Kar otxhun culqa qarıyle qiyğa, mang'vee yoq'ts'al yiğnaiy yoq'ts'al xəmma Allahne suvaysqa Xorevısqa yəq avayk'an.

Rəbb İlyası gyagva

Mana maqa hirxhilymee, sa mağareeqa ikkeç'u, xəm g'aaha. Rəbbee mang'uke «İlyas, nya'a ğu inyaa ıxhava?» qiyghan.

Mang'vee inəxdın alidghıniy qele:

– İzrailybışe Rəbbilqa, ğırğın əxəne Allahılqa yı'q'bı sak'al hı'ıva zasse öörxəs əxə deş. İzrailybışe Vaka hav'una mugaavile yik'el hivxan hav'u, Vas q'urban ablyaa'an cigabı hı'ğəkkar hı'ı, Yiğın peyğambarar g'ilincıke alğav'u gyapt'ıynbı. Saccu sa zı axu, manbışe zınar gik'asva t'abal ha'a vor.

Rəbbee eyhen:

– Qığeç'u suval Yizde ögiyl ulyozre. Zı mançe ilğeç'es.

İlyasık'le Rəbb nəxür qarıy g'ecen. Ts'eppa suvabı qaxana, ganzbı hiyxhvərna it'umna mıts av'eeyib, Rəbb mane mıtsee deşdiy vor. Mançile qiyğa ç'iyebı ı'ğiykar giyğal, Rəbb mane ç'iyebı ı'ğiykıreeyir deşdiy vor. Mançile qiyğa ts'a qadayle. Rəbb mane ts'ayeyir deşdaniy. Man

gırgın kar atk'iniyle qiyğa, sa k'inin ses axva. İlyasık'le man ses g'ayxhımee, cun p'laş aq'valqa alyadaççe. Qiyğar ark'in mağarayne ghalee ulyoyzar. Maa'ad mang'une k'ırıysqa ses qadayle:

– İlyas, nya'a ğu inyaa ıxha?

İlyasee eyhen:

– İzrailybışe Rəbbilqa, gırgın əxəne Allahılqa yı'q'bı sak'al hı'ıva zasse öörxəs əxə deş. İzrailybışe Vaka hav'una mugaavile yik'el hivxan hav'u, Vas q'urban ablyaa'an cigabı hı'ğəkkar hı'ı, Yiğın peyğambararıb g'ilincike alğav'u gyapt'ıynbı. Saccu sa zı axu, manbışe zınar gik'asva t'abal ha'a vor.

Rəbbe mang'uk'le eyhen:

– Ğu qarıyne yəqqı'n Damask'ne sahreeqa hoora. Maqa hirxhiling'a, Xazaelyne vuk'lelqa q'ış qadğub¹, mang'uke Aramna paççah he'e. Nimşiyne duxayne Yehulyne vuk'lelqa q'ış qadğı, mang'uke İzrailyna paççah he'e. Avel-Mexolava eyhene şaharencene Şafatne duxayne Elişayne vuk'lelqa q'ış qadğı, mang'uke yiğne cigalqana peyğambar he'e. Xazaelyne g'ilincike g'attirxhınna, Yehuee gik'as, Yehueyne g'ilincike g'attirxhınnar Elişee gik'as. Zı İzrailee Ba'alne ögee k'idyorzulyna, mang'une byutbışis ubba hidi'ına yighıd aazır (7000) insan havacı.

1 *Vuk'lelqa q'ış qadğuy: avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, paççahariy peyğambarar haa'asdemeə vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha.*

İlyasee Elişa peyğambar ixhes qoyt'al

İlyas mançe ark'inmee, mang'uk'le Şafatna dix Elişa iveeke. Elişee g'ayi yoq'ab (24) yats q'öble-q'öblena avt'ul ciga eza eyxhe. Vucur nekke yı'q'əlinçiqar qihna qöo eyxhe. İlyas Elişayne k'anençe ı'lğəməe, cun p'laş mang'ulqa alyadaççe. Elişee yatsbı maa g'ali'ı İlyasıqar qihna g'adarxhun eyhen:

– Hucoone ixhes, hasre zı hark'ın ts'etta dekkısiy yedis ubbabı ha'as, mançile qiyğa zı vaqa qihna qales.

İlyasee eyhen:

– Hak'ne. Zı ğu aqqaqqa deş.

Mançe Elişa yı'q'əlqa sak'ı q'öble cuna yats gyook'a. Cune kyotanısid mang'vee ts'a ı'xı', çil yatsbışın çuru qotxhur insanaaşis bit'al ha'a. İnsanaaşed man oyxhanan. Mançile qiyğa mana ayk'anna İlyasıqar qihna. Elişayke İlyasıs g'ulluxçiy eyxhe.

Navotun t'imilen bağ

Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa in karbı eyxhe.
İzre'elee, Samariyeyne paççahne Axavne sarayne k'ane
İzre'elyğançene Navotuqa t'imillıñniy vod. Axavee
Navotuk'le eyhen:

– Yiğın t'imillığ zas hele, zı maa dirıg ezas, yizde
xaas k'ane vod. İkkanxhee zı vas mançine cigee sık'ıldad
yugun t'imilen bağ qeles, de'eş, ciga ikkan deşva eyhexhe,
nimeeniy ha'a pıl qeles.

Navotee Axavık'le eyhen:

– Rəbbe əq'əna qe'ecen, sa manniy axu, dekkaaşın
cigabı vas heles!

İzre'elyğançene Navotee «Dekkaaşile axuyn cigabı vas
heles deş» uvhuva, Axav xaaqa aq'va havaxan hı'ı, eb
k'aarı quvxha sıyk'al. Mana xaaqa qarı cune tyuleeqa
k'iç'u aq'vad sak'al hı'ı g'ilexhana, karıd oyxhan deş. Cuna
xhunaşşe İzevel mang'usqa qarı eyhen:

– Nya'a yiğna eb k'aarı quvxha? Nya'a kar idyotxhan?

Mang'vee eyhen:

– Zı İzre'elyğançene Navotuke «Mang'un t'imillığ zas
heqqı. İkkanxhee zı vas mançine cigee pıl qeles, de'eş, ğu

pıl ıkkın deşva eyhexhee, mançine cigee zı vas sık'ıldad yugun t'imilen bağ qelesva» uvhu. Mang'vee «Vas zı yızın t'imilen bağ heles deşva» eyhe.

Axavne xhunaşsee İzevelee mang'uk'le eyhen:

– İzrailyna paççah ğune, dişde? Yik'eeqa ikmekka, oza qıxha kar oxhne. İzre'elyğançene Navotun t'imillığ zı vas helesın.

Məng'ee Axavne doyuile sa kar otk'un mançılqa Axavın peçatıd gyı'xı', Navotne şahareene ağsaqqalaasısqayiy qıvaats'ıyne insanaasısqayaqqı'l ha'a. İzevelee inəxüd oyk'an:

«Siv aqqeva ses aççe, Navotur milletne yı'q'nee nekke q'oma g'ee'e. Q'öyre karai'dəəna insan mang'une ögiyl ge'e, hasre manbişe horbişika mang'une aq'val aqqecen: "Nya'a ğu Allahık'leyiy paççahık'le cuvabbı uvhu?" Qiyğar g'aqa qığavhu gik'asva g'ayeqqa hele».

Navotne şahareene qıvaats'ıyne insanaaşeyiy ağsaqqalaasısee, ğırğın İzevelee otk'unin xhinne ha'a. Manbişe siv aqqeva ses aççu, Navot milletne yı'q'nee nekke q'oma gya'a. Q'öyre karai'dəəna insan abı mang'une ögiyl giviy'ar. Manbişe milletne ögiyl «Navotee Allahık'leyiy paççahık'le cuvabbı uvhuva» gardanaqa

giyxhe. Mançile qiyğa mana şahareençe qığavhu, g'ayeqqa hele. Məxür manbışe mana gek'ana. Mançile qiyğa manbışe İzevelis xabar g'uxoole:

– Navot g'ayeqqa huvu gyuk'una.

İzevelik'le Navot g'ayeqqa huvu gyuk'uva g'ayxhikkum, məng'ee Axavik'le eyhen:

– Hoorə hak'ne İzre'elyğançene Navotus vas pılıke heles dekkanan t'imıllıĝ həşde aleet'e. Navot deşda, mana qik'una.

Axavik'le İzre'elyğançena Navot qik'uva g'ayxhımee, mana oza qıxha, şeng'un t'imıllıĝ cus alyaat'asva ayk'an.

İlyasee Allahın cuvab Axavılqayiy İzevelilqa hixhara'a

Rəbbe Tişbeençene İlyasık'le inəxdun cuvab eyhe:

– Samariyel İzrailis paççahiyvalla haa'ane Axavısqa hak'ne. Mana Navotne t'imılyne baĝee ixhes. Man cune doyuqla qa'asva mana maqa arı. Ğu Rəbbin in cuvab mang'ulqa hixhar he'e: «Ğu insan gik'u, həşded mang'un cigane aqqaqqa?!» Mang'ulqa Rəbbin in cuvabıd hixhar he'e: «Navotne ebas xvaabışe miz üvxiyne cigee vudee, yiĝne ebasıb xvaabışe miz üvxəsda».

Axavee İlyasık'le eyhen:

– Yızda duşman, vak'le zınar aveykınane!

İlyasee eyhen:

– Ho'o, aveykına. Ğu Rəbbine ögiyl nyaayid deşin karbı hı'ınçıl-alla, Rəbbe inəxüd eyhe: «Zı valqa ver ablyaa'as. Zı vake g'abıynbı gyapt'asınbı, Axavne insanaaşike adamer g'alya'as deş, k'ıning'ule xəring'ulqamee gyapt'asınbı. Zı yiğın xav Nevatne duxayn Yarovamın, Axiyayne dix Ba'aşayn xav xhinne qa'as. Zı mana ver valqa ooxasda, ğu Zas qəlasın hı'ı, İzrailyne milletısqa bınah haa'as alivkuva». Rəbbe İzevelyne hək'eeyid eyhen: «İzre'elyne cabırısne İzevelir xvaabışe eexhvanas». Axavne xizanna şaharee q'ik'vene xvaabışe, çolee qik'vener şit'yaaşə ulyodu oxhanas.

Axav Rəbbine yəqqı'lqa siykal

Axavee xhunaşseyne cuvabıka bınah haa'a vuxha. Rəbbis məxüb qəl hoolena, Axavık akarna, merna sacar ıxha deş. Axaveeyid Emorbışe xhinne byutbışis ı'bəədat ha'a ıxha. Man Emorbıb Rəbbe İzrailybışis cigabı helesva mançe g'ee'ebaşşe. Axaveeyid geed karı'dəən işbı ha'a ıxha.

Axavık'le İlyasse eyhenbı g'ayxımee, mang'vee cune tanalinbı qıt'axxı palanbı alya'a. Mang'vee siv aqqaqqa, palanbışil g'ilexha, aq'va havaxan hı'ı iykar.

Rəbbe Tişbeençene İlyasık'le inəxdun cuvab eyhe:

– G'acuynne vak'le Axav Yizde ögiyl nəxür harq'ulyna? Mana Yizde ögiyl harq'ulyva, Zı mana ver mang'une gahıl ooxas deş, duxayne zamaanayl manbışde xaane gırgıng'ulqa ooxas.

Axazyա İzrailyna paççah

Yahudayne paççahee Yehoşafatee paççahıyvala ha'ane yits'ıyıghad'esde (17) sen Axavna dix Axazyա Samariyel İzrailyna paççah ıxha. Mang'vee Samariyel q'ölle senna paççahıyvala haa'a. Axazyee Rəbbine ögiyl karı'dəən işbı ha'a ıxha. Mana dek Axavne, yed İzevelyne, Nevatne dix Yarovamne yəqqı'n əlyhəə ıxha. İne Yarovameeyib İzrailyne milletısqa bınah haa'as ulyookka vuxha. Axazyա dek xhinne Ba'alıs kyoyzarva, mang'us ı'bəədat ha'ava, Rəbb, İzrailyna Allah mang'ulqa qəllamişexhena.

İlyasee Allahın cuvab Axazyalqa hixhara'a

İzrailyna paççah Axav qik'uyle qiyğa, Moaveedin millet İzraililqa g'elil qexhe. Axazyamee Samariyeyne şahareene cune xaane, oone gozene yivabınane g'uleençe g'a'arxhu ık'iyk'arna. Mang'vee cun insanar «Havak'ne Eqronne şaharne allahıke Ba'al-Zevuvuke¹ qidghın he'e, yızın in ık'ar yug qixheseeva?» ats'axhxhes g'uxoole.

Rəbbine malaaikee Tişbeeğançene İlyasık'le eyhen:

– Oza qıxha Samariyeyne paççahne insanaaşine ögiylqa hark'in manbışik'le eyhe: «Nya'a, İzraililqa Allahne deş, şu Eqronne allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanasıb vüqqə? Mançil-allad Rəbbe ilekkende Axazyayk'le hucoovayiy eyhe: „Ğu g'alirxhuyne tyuleençe vasse suğots'as əxəs deş. Ğu qik'asda, nəxürçar axvas deş!“»

Man g'ayxhı, İlyas ayk'anna.

Paççahın insanarıb paççahısqa siviyl'al. Paççahee manbışike qiyghanan:

– Nya'a yı'q'əlqa sapk'ıl?

1 Ba'al-Zevuv: İne doyunu mə'na "miçakaaşına xərna" eyhen vodun. Mang'un do demalqa gixhesva in kitab otk'uning'vee məxiid otk'un. Mang'un hək'en domee Ba'al-Zevul vodun. "Xərna paççahva" eyhen vodun.

Manbışe eyhen:

– Sa insan yişde ögiylqa arı uvhuyn: «Şu g'axuvuyne paçcahısqa sapk'il eyhe, Rəbbe inva vod eyhe: „Nya'a, İzrailıqa Allahne deş, şu Eqronne allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanas insanaarib g'uxoole? Mançil-allar vasse, ğu g'alirxhuyne tyuleençe suğots'as əxəs deş. Ğu qik'asda, nəxürçar axvas deş!“»

Paçcahee manbışike qiyghanan:

– Vuşde ögiylqa arına, şok'le manva uvhuna insan nəxürnayiy?

Manbışe eyhen:

– Mang'vee xiliyna xhanan q'arq'vuy ali'i, yı'q'eeqab g'ekvaykenacab ts'irayiy avt'ul.

Paçcahee eyhen:

– Mana Tişbeəğançena İlyas ixhes!

Paçcahee k'omandırıka xhots'al (50) insannana g'oşun İlyasısqı g'uxoole. Tepayne q'oma gyu'urne İlyasısqı k'omandır ilqəç'u eyhen:

– Allahna insan, paçcahee vak'le «Avqa giç'eva» vod eyhe!

İlyasee mang'uk'le eyhen:

– Zı Allahna insanxhee, hasre xəənçe ts'a gyoğı vakınıy

yiğne insanaaşıkın he'ecen!

Mane gahıl xəənçe ts'a qadı k'omandırıkınıd, cune g'oşuneene xhots'alyne insanıkınıd ha'an.

Paççahee mang'usqa sa merna k'omandır xhots'alyne insanıka g'ixele. K'omandıree İlyasık'le eyhen:

– Allahna insan, paççahee inva vod eyhe: «Zaara avqa giç'e!»

İlyasee mang'us inəxdun alidghınıy qele:

– Zı Allahna insanxhee, hasre xəənçe ts'a gyoğu vakınıy yiğne insanaaşıkın he'ecen!

Mane gahıl xəənçe Allahın ts'a qadı k'omandırıkınıd, cune g'oşuneene xhots'alyne insanıkınıd ha'an.

Xhebır'es paççahee mang'usqa sa merna k'omandır xhots'alyne insanıka g'ixele. Mana k'omandır İlyasısq a ilqeç'u, gugaybışil gyu'ur mang'us miz k'yav'u eyhen:

– Hucoone ixhes, Allahna insan, zınyayiy yiğna xhots'alyna nukar qıviykne. Xəənçe ts'a qadı zale ögee abıyne q'öne k'omandırıkınıd cone xhots'alyne insanıkınıd hı'ıyn. Həşde, hucoone ixhes, zı qiykne!

Rəbbine malaaıkee İlyasık'le eyhen:

– Mang'uka avqa giç'e, mang'ule qı'məyq'ən.

Man g'ayxhı, İlyas oza qıxha k'omandırıka avqa

paççahısqa geç'e.

İlyasee paççahık'le eyhen:

– Rəbbee inva vod eyhe: «Nya'a, İzrailiqa qiyghanasda Allahne deş? Ğu insanar Eqronne allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanas g'axuvu! Mançil-allar vasse, ğu g'alirxhuyne tyuleençe suğots'as əxəs deş. Ğu qik'asda, nəxürcar axvas deş!»

İlyasee uvhuyn xhinne, Rəbbine cuvabıqa Axazy a qek'ana. Axazyayqa dix deşva, mang'une cigeena paççah mang'una çoc Yehoram eyxhe. İn eyxhen Yahudayne paççahne Yehoşafatne duxee Yoramee paççahıyvala haa'ane q'öd'esde sen.

Axazyee hı'iyn medın işbıd, İzrailıyne paççahaaşine hək'ee ot'kunne kitabee vod.

İlyas xəəqə ts'its'exhe

Rəbbe İlyas xəəqə it'umne mıtsıka ts'its'a'assecar, İlyasiy Elişa Gilgal eyhene cigeençe avayk'ananbı. İlyasee Elişayk'le eyhen:

– Hucoone ixhes, ğu inyaa axve. Rəbbe zı Bet-Elyqa vor g'ixele.

Elişee eyhen:

– Vorne Rəbbilqayıy yiğne canılqan k'ın ixhen, zı vake xıl ts'its'a'as deş.

Məxüid ıxha, manbı sacigee avayk'ananbı Bet-Elyqa.

Bet-Elyğançene peyğambaraaşın telebabı Elişaysqa abı eyhen:

– Vak'le ats'anne, Rəbbe g'iyna yiğna xərna yiğne vuk'lel ooğançe alyart'as ıxhay?

Mang'vee eyhen:

– Ho'o, ats'an, geed immeyhe.

İlyasee mang'uk'le eyhen:

– Elişa, hucoone ixhes, ğu inyaa axve, Rəbbe zı Yerixo eyhene şahareeqa vor g'ixele.

Elişee eyhen:

– Vorne Rəbbilqayıy yiğne canılqan k'ın ixhen, zı vake xıl ts'ıts'aa'as deş.

Məxüdü ıxha, manbı sacıgee Yerixooqa avayk'an.

Yerixoonçene peyğambaraaşın telebabı Elişaysqa abı eyhen:

– Vak'le ats'anne, Rəbbe g'iyna yiğna xərna yiğne vuk'lel ooğançe alyart'as ıxhay?

Mang'vee eyhen:

– Ho'o, ats'an, geed immeyhe.

İlyasee mang'uk'le eyhen:

– Hucoone ixhes, ğu inyaa axve, Rəbbe zı İordanne damaysqa vor g'ixele.

Elişee eyhen:

– Vorne Rəbbilqayıy yiğne canılqan k'ın ixhen, zı vake xıl ts'ıts'aa'as deş.

Məxüdü ıxha, manbı sacıgee avayk'an.

Peyğambaraaşine telebabışikena xhots'al (50) insan apk'in əq'əna manbışde ögiyl ulyoozar. İlyasiy Elişar apk'in İordanne damayne k'ane ulyoozar. İlyasee culyun p'laş g'ayşu, hitk'ır xhinele k'ena ı'xiyxə. Xhyan q'öne cigeeqa qexhe. Manbı xhyan ts'its'axhxhayne, qeqqvuyne cigayle k'ena ilğeebaç'e. Manbı ilğepç'iyle qiyğa, İlyasee Elişayk'le eyhen:

– Zı vasse alyart'asse eyhe, zı hucoone yiğneme ha'as?

Elişee eyhen:

– Hasre yiğne rı'hı'na guc q'öb hamanimee quvxha zalqa qabı, zake, vale qiyğiyne peyğambaraaşina xərna he'ecen.

İlyasee eyhen:

– Ğu dağamın kar heqqı. Vak'le zı, yiğne k'anençe alyarat'a g'acveene, ğu eyhəxüdü ixhes; de'eş, vak'le man g'idecveene, ğu eyhəxüdü ixhes deş.

Manbı yuşan haa'a əlyhəəng'ə, sayid manbışik'le ts'ayiken balkanariy daşk'a g'ece. Mançin manbı sana-sang'uke curav'u, İlyas it'umne mıtısıka xəəqə ts'its'a'a. Elişayk'le man g'acu ts'ir haa'a:

– Yızda dek, ay dek! Ğu İzrailynemee balkanarnaneyiy daşk'abınane g'oşunule xəbna guc vuxha!

İlyas g'idece girğilmee, mang'vee culyun tanalinbı qıt'axxı ha'a. Qiyğa mang'vee, İlyasile g'a'aytxhuyn p'laş alyaat'u, İordanne damaysqa yı'q'əlqa sak'ı, mançine mıglek ulyoyzarna. Mang'vee p'laş xhinele k'ena ı'xı' eyhen:

– İlyasna Allah nyaane vor? Rəbb nyaane vor?

Mang'veeyid p'laş xhinele k'ena ı'xı'mee, xhyan q'öna qexhe. Elişar damayne xhyan ts'ıts'xhayne cigayle k'ena ılğeç'e.

Yerixoonçene peyğambaraaşine telebabışik'le mana əq'ənançe g'acu eyhen:

– İlyasne rı'hı'na guc Elişaalqa ılğevç'u.

Manbı Elişanne ögiylqa abı, ç'iyelqamee k'yoozaranbı. Manbışe eyhen:

– Şi yiğın g'ular. Şaqar xhots'al (50) gucnana cehil vor. Hasre manbışe hapk'ın yiğna xərna t'abal he'ecen. Sayir Rəbbine Rı'hı'n mana alyart'u suvalyme, qadalilyme dağərçu eyxhe?

Elişee manbışik'le insanar «Gıxmoleva» eyhe. Manbışe xıl ts'ıts'dyaa'amee, Elişayscad naş qıxha, eyhen:

– G'axuvle.

Manbışe mana t'abal ha'as xhots'al insan g'ixele. Mane insanaaşə mana xhebne yiğna t'abal he'eyir, iveeke deş.

Ğu zı mısacar g'alerçes deş
Davudna düä

*Allah, zı havace,
Zı dyugulexhen ciga Vasnee vod.*

*Zı Rəbbik'le uvhuyn: «Yızda Xudaavanda Ğu vorna.
Vale ğayrı zaqa xoşbaxtiyvalla deşda».
Ç'iyene aq'valın Rəbbina yəq avquyn insanar nimeecab
yugunbıyiy!
Saccu manbışe zı şad ha'a!
Menne allahaaşiqab qihna əlyhənbışde
hasre vuk'lelqa geed yiğbı allecen.
Zı mane allahaaşinemee q'urbanna eb k'yaa'as deş,
Manbışın do bı ghalyaqa alyaat'as deş.*

*Rəbb, zas ikkana saccu Ğu vorna,
Yızda t'mı'r nəxübiy t'lğəə Vake vod.
İnekke yugun cigabı Ğu zas huvu,
Hək'ebab, zalqa gipxına pay uftanna vuxha!
Zas yəq Haagvana Rəbb zı axtı qa'as,
Xəmdəb zı fikir ooxhan,
nəxübna Ğu eyhəxüüb t'mı'r haa'as.
Rəbb yızde k'ane ıxhay, zı mısacad yik'el hixan ha'a deş,
Zı mançil-allar mısacar qaçaxaras deş.*

*Zı yik'eençe şadexhe vor,
Zi şadvalin xəybışeena xhinne ilexa vor,
Zasse qı'dərq't'n manzil haa'as vəəxə.
Ğu zı ahalee g'alerçes deş,
Ğu ikkana Ğu nyuq'vnee qı'çes hassaras deş.
Ğu zak'le t'mı'r hoolena yəq haagu,
Yiğne k'ane zı geer şadra vor,
Yiğne xilen hammaşe zas yugun hele.*

Kitabeedinbı

Axav İzrailyna paççah eyxhe	4
İlyas peyğambaree guraxbı ixhesva eyhe	6
Adamiy qik'une zəiyfee İlyası otxhuniy hele	8
İlyasee zəiyfayna dix üç'ür qa'a	10
İlyas İzrailyqa siyk'al	12
İlyasiy Ba'alın horbışıkan peyğambarar	14
G'urax ç'əvexhen	22
İlyas İzevelike hexvana	24
Rəbb İlyası gyagva	27
İlyasee Elişa peyğambar ixhes qoyt'al	29
Navotun t'imilen bağ	30
İlyasee Allahın cuvab Axavılqayiy İzevelilqa hixhara'a	34
Axav Rəbbine yəqqı'lqa siykal	35
Axazya İzrailyna paççah	37
İlyasee Allahın cuvab Axazyalqa hixhara'a	39
İlyas xəəqə ts'its'exhe	44
Ğu zı mısacar g'alerçes deş	50

